

Sprawozdanie z Konferencji pt. „Innowacyjność obszarów wiejskich na terenach zurbanizowanych”

W dniach 29-30 czerwca 2017 roku w Uniwersytecie Rolniczym im. Hugona Kołłątaja odbyła się VII Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. "Innowacyjność obszarów wiejskich na terenach zurbanizowanych". Problematyka konferencji dotyczyła różnych aspektów funkcjonowania drobnych gospodarstw rolnych na obszarach wiejskich podlegających procesom urbanizacji, a także mocno akcentowana była tematyka miejskiego i podmiejskiego rolnictwa. Konferencja organizowana była przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie oraz Europejskie Centrum Badawcze Drobnych Gospodarstw Rolnych funkcjonujące przy Uniwersytecie Rolniczym im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. Honorowy patronat nad konferencją objął Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi Krzysztof Jurgiel oraz Rektor Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie prof. dr hab. Włodzimierz Sady. Projekt finansowany był w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich.

W konferencji uczestniczyło ponad 250 osób, w tym przedstawiciele rolników, izb rolniczych, członków organizacji pozarządowych działających na obszarach wiejskich, przedstawiciele świata nauki, doradztwa rolniczego, agencji rządowych, a także przedsiębiorcy z branży okołorolniczej oraz samorządowcy. Uczestnicy konferencji wysłuchali wystąpień pracowników naukowych, ekspertów organizacji pozarządowych i doradców z Polski, Austrii, Niemiec, Hiszpanii, Rumunii, Litwy, Ukrainy oraz Bułgarii. Obrady podzielono na część plenarną oraz dwie sekcje tematyczne: „Rolnictwo na terenach zurbanizowanych – poszukiwanie rozwiązań innowacyjnych” oraz „Lokalizacja jako determinanta zmian w rolnictwie obszarów zurbanizowanych”

Wśród wiodących tematów konferencji wielokrotnie podejmowana była problematyka narastania dynamiki procesów urbanizacji obszarów wiejskich położonych w strefach podmiejskich, zwłaszcza w otoczeniu dużych miast. Zwrócono uwagę, iż obszary te wraz z miastami będącymi rdzeniami aglomeracji stanowią w krajach członkowskich UE od kilkunastu do nawet 20% ich ogólnej powierzchni. Podkreślono, iż również na tych terenach w strukturze zagospodarowania gruntów dominują użytki rolne zajmujące od 40% do 60%

całkowitego areału. Zarówno prelegenci jak i dyskutanci wskazywali, iż perspektywa zmiany sposobu zagospodarowania miejskich i podmiejskich terenów rolnych, w tym kurczenia się podmiejskich zasobów ziemi rolnej jest zjawiskiem bardzo niepokojącym. Prognozy wskazują, że w ciągu następnych 30 lat w Europie obszary miejskie będą powiększać się w tempie 0,5- 0,7% rocznie, a powierzchnia obszarów funkcjonalnie związanych z miastami (obszary podmiejskie) zwiększy się dwukrotnie. Trendy te wskazują, iż problematyka zmian strukturalnych i funkcjonalnych na obszarach miejskich i podmiejskich, w tym postępujący regres działalności rolniczej będzie nabierać coraz większego znaczenia.

W trakcie obrad zwrócono uwagę, że w 2007 roku po raz pierwszy w historii liczba ludności miejskiej przekroczyła 50% ogólnego zaludnienia świata, a prognozuje się, że do roku 2050 aż 6 mld ludzi (ponad dwie trzecie) zamieszka w miastach. Stanowi to również bardzo duże wyzwanie dla gospodarki rolnej w samych miastach i coraz szybciej rozrastających się obszarach podmiejskich. Zauważono jednak, że konsekwencje wzrostu liczby ludności, a także nasilonych procesów migracyjnych będą zupełnie inne w krajach bogatej północy, „suchego południa” oraz krajach rozwijających się. W krajach ubogich zapewne rozrastać się będą strefy tzw. slumsów, a najuboższa, napływowa ludność wiejska z racji głodu będzie zagospodarowywać wolne skrawki terenów zurbanizowanych i produkować żywność. Tym samym miejskie i podmiejskie rolnictwo w krajach tych będzie pełnić głównie funkcje wyżywieniowe (produkcyjne), a w znacznie mniejszym stopniu środowiskowe czy społeczne. W Polsce jak też innych krajach Europy Wschodniej i Środkowej w kolejnych latach należy spodziewać się nasilenia procesów suburbanizacji i dynamicznego wzrostu ludności w strefach podmiejskich. Skutkiem tego będzie jeszcze większa presja na rolnictwo oraz obszary wiejskie, zlokalizowane wokół miast, co zapewne będzie prowadzić w wielu krajach do ich marginalizacji i osłabiania pełnionych przez nie funkcji produkcyjnych, społecznych oraz środowiskowych. W czasie konferencji wielokrotnie podkreślano, że prowadzona na obszarach podmiejskich produkcja rolnicza, zwłaszcza zwierzęca jest przyczyną konfliktów. Szczególnie w gminach, gdzie tworzą się nowe osiedla ludności napływowej, przeszkadza m.in. kurz pojawiający się przy pracach polowych, ruch ciągników i maszyn rolniczych, a szczególnie odory niosące się z gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie.

Prelegenci i dyskutanci podkreślali, iż obecnie w Polsce problematyka rozwoju i wspierania rolnictwa na obszarach podmiejskich i miejskich prawie w ogóle nie jest obecna w szeroko rozumianej polityce gospodarczej, w tym polityce rolnej. Obszary wiejskie znajdujące się w tzw. obszarze funkcjonalnym miast, podlegają obecnie silnym procesom

zmian strukturalnych, a presja urbanizacyjna prowadzi do ich dezagrarnizacji produkcyjnej i nasilonych procesów wyłączenia gruntów z produkcji rolnej. Zauważono, że w niektórych dużych miastach nawet 50% ziemi rolnej nie jest użytkowane rolniczo stanowiąc odłogi oraz zakrzaczenia, a także miejsca porzucania śmieci, tworząc m.in. zagrożenie pożarowe. W obszarach podmiejskich odsetek ten mieści się w przedziale 15-25% i jest nawet dwukrotnie wyższy niż średnio na terenach wiejskich. Tezy wystąpienia prezentowane przez prelegentów z Niemiec i Austrii wskazują, iż również w tych krajach utrzymanie i rozwój różnych form rolnictwa i gospodarstw w obszarach miejskich i podmiejskich jest dużym wyzwaniem. Niemniej jednak w wielu bogatych krajach Europy Zachodniej już w latach 70. XX wieku dostrzeżono znaczenie miejskiego i podmiejskiego rolnictwa o czym świadczą różne pozytywne przykłady rozwiązań wypracowanych m.in. w takich metropoliach jak: Londyn, Paryż, Lyon, Wiedeń, Stuttgart czy Zagłębie Ruhry. W miastach tych (i wielu innych) podjęto szereg działań zmierzających do ochrony, a nawet przywrócenia rolnictwa. Wymieniano tutaj m.in. wdrażaną w miastach Wielkiej Brytanii koncepcję – *UK's Green Belts; Finger plan z Kopenhagii czy KuLaRuhr-Nachhaltige urbane Kulturlandschaft in der Metropole Ruhr*, realizowany w Zagłębiu Ruhry. W większości krajów wysokorozwiniętych szeroko pojęte rolnictwo miejskie i podmiejskie zajmuje ważne miejsce w planowaniu przestrzennym. Jego stan i przemiany są na bieżąco monitorowane, a samorządy zarządzające aglomeracjami wspierają ochronę i rozwój rolnictwa. Podkreślano, iż w Polsce w dokumentach strategicznych i planistycznych tworzonych przez gminy miejskie i podmiejskie niemal w ogóle nie zawraca się uwagi na znaczenie i funkcje terenów rolnych, które zdaniem wielu naukowców i praktyków gospodarczych są nie do przecenienia.

Wśród przesłanek rozwoju miejskiego i podmiejskiego rolnictwa wskazywano na funkcje środowiskowe, społeczne, ekonomiczne oraz w nieco mniejszym zakresie również kulturowe. Podkreślano m.in. korzyści związane z ochroną bioróżnorodności (zachowania siedlisk dzikich zwierząt i unikalnych roślin), ochroną klimatu, utrzymywaniem atrakcyjnych krajobrazowo terenów otwartych, które mogą stanowić miejsce wypoczynku dla ludności miejskiej, a także wskazywano na kwestie bezpieczeństwa żywnościowego dużych aglomeracji. Zdaniem prelegentów i dyskutantów tereny rolne powinny stanowić komponenty sieci ekologicznej, a zwłaszcza zielonych pierścieni tworzonych wokół miast. Utrzymanie i restytucja użytkowanych gruntów rolnych w obrębie „zielonych pierścieni”, jako struktur wyłączonych spod dalszej zabudowy może odgrywać ważną rolę kompozycyjno-strukturotwórczą. Będzie również pozytywnie wpływać na przewietrzanie miast oraz umożliwiać przemieszczanie wielu gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

Dyskutanci zwrócili uwagę, iż w Polsce w obrębie miast i gmin podmiejskich narastają często drastyczne problemy związane z brakiem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP), a także jakością już uchwalonych planów. Wyodrębnianie w MPZP nadmiernie dużych arealów ziemi przeznaczonej pod budownictwo mieszkaniowe (obecne rezerwy gruntów pozwolą na osiedlenie nawet 300 mln osób) negatywnie wpływa na krajobraz oraz różnorodność biologiczną, gdyż grunty podlegają sukcesji naturalnej. Problemem jest to, że tereny te często przez długi czas nie są w pełni wykorzystane ani rolniczo ani pozarolniczo. W gminach, gdzie nie uchwalono miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego właściciele ziemi rolnej zwykle liczą na uzyskanie tzw. renty planistycznej oraz spodziewają się, że cena gruntów będzie rosła, co praktycznie uniemożliwia jej transfer w obrębie rolnictwa, tj. powiększanie powierzchni gospodarstw rolnych. Rolników z reguły nie stać na zakup gruntów w obszarze wokół miast, a krótkoterminowa dzierżawa nie pozwala na długofalowy rozwój gospodarstw. Na południu Polski dzierżawę utrudnia również olbrzymie rozdrobnienie gruntów rolnych, gdyż rolnik musiałby podpisać kilkadziesiąt kontraktów aby stworzyć kilkudziesięciu hektarowe gospodarstwo rolne, które mogłoby prowadzić uzasadnioną ekonomicznie produkcję rolną.

Podczas konferencji zwrócono również uwagę na konieczność budowy w Polsce systemu informacji o rolniczej przestrzeni produkcyjnej. W tym miejscu wskazano, że przydatnymi narzędziami w tym zakresie są różnorodne mapy tematyczne, jak również materiały fotogrametryczne (ortofotomapy i dane ze skaningu lotniczego), które pozwalają na zobrazowanie zagadnień z zakresu rolnictwa miejskiego i podmiejskiego – jako jednego z obszarów problemowych, na który należy zwrócić uwagę w zarządzaniu środowiskiem.

Prelegenci z Niemiec podkreślali, iż skuteczność utrzymania czy nawet restytucji rolnictwa na obszarach podlegających procesom urbanizacji w dużej mierze będzie zależeć od adaptacji rolników do nowych warunków ekonomicznych. Przedstawili oni pięć głównych strategii rozwoju gospodarstw, w tym: dywersyfikację, dyferencjację, specjalizację (połączoną z minimalizacją kosztów), współpracę gospodarstw (share economy), tzw. oferowanie doznań (experience) oraz innowacje. Wykazali, iż w Zagłębiu Ruhry gospodarstwa rolne stosujące alternatywnie, a szczególnie w koniunkcji wymienione strategie osiągają sukces ekonomiczny. Podkreślano, że dostosowanie modelu biznesowego gospodarstw rolnych do specyficznych warunków miejskich pozwala na utrzymanie produkcji rolnej nawet na terenach wysoko zurbanizowanych.

Omawiając uwarunkowania rozwoju rolnictwa w strefach miejskich i podmiejskich Austrii zwracano uwagę na duże znaczenie innowacji, które w większym stopniu wdrażane są

właśnie przez rolników prowadzących działalność w obszarach silniej zurbanizowanych. Duże utrudnienia dla produkcji rolniczej na obszarach podlegających procesom urbanizacyjnym wymuszają bowiem poszukiwanie nowych rozwiązań w sferze organizacyjnej i technologicznej, a dodatkowym asumptem i stymulantem jest duża wiedza i jakość kapitału ludzkiego miejskich i podmiejskich rolników. Specyficzne interakcje pomiędzy rolnictwem, a środowiskiem miejskim, tworzą szereg możliwości i wyzwań dla rozwoju innowacji. Mogą one dotyczyć różnych działań zmierzających do maksymalnego wykorzystania zbędnych w mieście odpadów organicznych, wykorzystania będącej w nadmiarze wody „deszczówki”, czy rozwoju akwaponiki i wielu innych innowacyjnych projektów, w tym innowacji technologicznych. W obszarach miejskich i podmiejskich występuje również szereg innowacji organizacyjnych. W kilku wystąpieniach szansy na znalezienie takich innowacyjnych rozwiązań szukano we współdziałaniu producentów. Podkreślono, iż duże znaczenie ma rozwój alternatywnych łańcuchów żywnościowych oraz współpraca rolników i konsumentów żywności. Odnoszono się m.in. do koncepcji rolnictwa wspieranego przez społeczność (RWS), a także podkreślano kluczową rolę integracji rolników i skracania kanałów dystrybucji. Zauważono, iż szczególnie w przypadku rolnictwa miejskiego i podmiejskiego bliskość rynku zbytu jest olbrzymim atutem, który należy lepiej wykorzystywać. Możliwa jest tutaj sprzedaż bezpośrednia z gospodarstw rolnych, handel na pobliskich targowiskach i placach, a także oferowanie różnych usług, w tym edukacyjnych, gastronomicznych, turystycznych oraz wielu innych. Ważnymi działaniami innowacyjnymi, szczególnie w krajach Europy Środkowej i Wschodniej (bo w Europie Zachodniej to już występuje) są przykłady tworzenia gospodarstw rolnych oferujących usługi opieki nad ludźmi starszymi i chorymi, przykłady gospodarstw rolnych prowadzących przedszkola, oferujących kursy edukacyjne itp. W centrach miast powstają ogrody terapeutyczne i edukacyjne, gdzie kontakt z naturą będzie poprawiać stan zdrowia, kondycję i samopoczucie mieszkańców.

Podczas konferencji dyskutowano również o teoriach lokalizacji produkcji rolnej. Zwrócono uwagę, iż wokół większości aglomeracji miejskich w Polsce rozwinęła się produkcja ogrodnicza, szczególnie warzyw i roślin ozdobnych. W niektórych gminach, np. położonej na wschód od Krakowa gminie Igołomia-Wawrzeńczyce uprawy ogrodnicze zajmują prawie połowę gruntów ornych. Podkreślano, że utrzymanie produkcji rolniczej, zwłaszcza ogrodniczej na tych terenach jest kluczowe dla zapewnienia optimum, a co najmniej minimum bezpieczeństwa żywnościowego miast.

Wśród tematów podejmowanych na konferencji poruszana była również problematyka ogrodów działkowych. Podkreślano, że ogrody działkowe w polskich miastach reprezentują

tradycję miejską i rodzinną, bowiem współcześni działkowcy są często przedstawicielami drugiego lub nawet trzeciego pokolenia użytkowników danego ogrodu działkowego. Dla wielu rodzin o niskich dochodach, zwłaszcza rencistów i emerytów działki są wręcz niezbędne socjalnie i kulturowo. Są bowiem źródłem świeżych owoców, warzyw i kwiatów, a również często dają możliwość spędzenia wolnego czasu bez ponoszenia dodatkowych kosztów. Ponadto ogrody działkowe w miastach stanowią ważne źródło aktywności rekreacyjnej i mają ważne walory podnoszenia społecznej aktywności i pozytywnych interakcji ich użytkowników, niezależnie od ich wieku czy statusu społecznego. Wykazano, że istnienie ogrodów na terenach miejskich ma istotny wpływ na jakość środowiska mieszkańców terenów zurbanizowanych. Ogrody, jako tereny o wysokiej bioróżnorodności, tworzą siedliska flory i fauny, mające istotne znaczenie dla ekologii miasta. Wpływają też łagodząco na niekorzystne elementy mikroklimatu. Ponadto stanowią one bardzo ważne miejsce dla społeczności lokalnej służąc umacnianiu więzi rodzinnych i towarzyskich. Ogrody działkowe, poprzez tworzenie zielonej oazy spokoju, są dla mieszkańców miast miejscem aktywnego wypoczynku i codziennej rekreacji, a często również promocji zdrowego stylu życia. Zwrócono także uwagę, że główne problemy przyszłości działkowych ogrodów miejskich pojawiają się w aspekcie aktualnej instytucjonalnej polityki urbanistycznej, zasad użytkowania gruntów i stosunku władz lokalnych do tych ogrodów. Ogrody działkowe często zajmują centralne lokalizacje miasta, ich obszary są pożądanymi terenami dla developerów, co stanowi duże zagrożenie ich dalszego trwania.

Konferencji towarzyszyła prezentacja działalności oraz dorobku instytucji i organizacji okołorolniczych takich jak: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie, Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Agencja Rynku Rolnego, Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz Małopolska Izba Rolnicza. Drugiego dnia konferencji odbyły się także dwa wyjazdy studyjne prezentujące rolnictwo na terenach podlegających procesom urbanizacji. Podczas pierwszej trasy uczestnicy mogli zweryfikować i poszerzyć swą wiedzę, a także poszukiwać inspiracji, zwiedzając Rodzinne Ogrody Działkowe „Pasternik”, Zakład Doświadczalny Instytutu Zootechniki w Balicach (ferma królików) oraz Zagrodę Edukacyjną „Ranczo Artemidy”. Druga trasa tematyczna obejmowała wizytę w Rodzinnym Ogrodzie Działkowym „Nowalijka I” oraz prezentację modelu funkcjonowania gospodarstw rolnych w strefach podmiejskich, na przykładzie gospodarstwa Pana Krzysztofa Ciesielskiego oraz gospodarstwa prowadzonego przez Panów Krzysztofa i Ryszarda Gorzałczany.

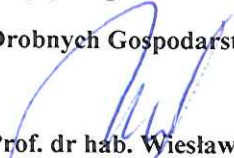
Najważniejsze wnioski, postulaty oraz rekomendacje

1. Łącznie ujmowane obszary miejskie i podmiejskie w Polsce stanowią ponad 15% ogólnej powierzchni kraju, a ich areał będzie się nadal zwiększać. Na terenach tych ponad 50% gruntów stanowią użytki rolne, a znaczny ich odsetek (w niektórych miastach nawet powyżej 50%) jest wyłączony z produkcji rolnej, stanowiąc podlegające zakrzaczeniu i samoistnemu zalesianiu odłogi i nieużytki rolne. Konieczne jest zatem podjęcie szerokich badań i dyskursu społecznego, w tym także włączenie samorządów lokalnych w tworzenie rozwiązań zapobiegających procesom gwałtownej dezagrarnizacji terenów rolnych położonych w strefach miejskich i podmiejskich,
2. Wokół dużych miast, które są w Polsce z reguły otoczone rozdrobnionym rolnictwem i małymi działkami rolnymi, w sytuacji gdy jakość i wartość rolnicza przestrzeni produkcyjnej jest niska obserwowane jest zjawisko odwrócenia znanych w teorii lokalizacji rolnictwa kręgów Thünera. Z racji częstego braku renty gruntowej ziemia szybko wypada z rolniczego użytkowania, nie jest atrakcyjna dla dzierżawców (małe działki rolne) a spodziewana renta lokalizacyjna i renta planistyczna związana z jej odrolnieniem oraz emocjonalny charakter podejścia do ziemi dziedziczonej pokoleniowo sprawia, że nie jest ona przedmiotem obrotu sąsiedzkiego. Wówczas wokół miast powstają pierścienie odłogów i zakrzaczeń, które mają tendencję rozwojową. Dotychczas stosowane instrumenty polityki rolnej (WPR) w tym płatności bezpośrednie, a także instrumenty krajowe, głównie podatkowe nie są skuteczne. Zasadne wydaje się zatem wprowadzenie nowych lub modyfikacja istniejących instrumentów finansowych i prawnych aby doprowadzić do ponownej produktywizacji otuliny miasta i choćby ekstensywnego ich zagospodarowania,
3. Utrzymanie i rozwój rolnictwa miejskiego i podmiejskiego jest w dużej mierze warunkowane stworzeniem odpowiedniej obudowy instytucjonalnej i prawnej, zapobiegającej nadmiernej i niewystarczająco kontrolowanej ekspansji miast. W miastach oraz gminach podmiejskich (szczególnie na granicy z dużymi miastami) na wzór rozwiązań z Europy Zachodniej powinno się tworzyć specjalne strefy rolnicze i/lub leśne, których zabudowa będzie kategorycznie zabroniona. Poprawi to warunki mikro środowiska miast w tym ich przewietrzanie, a ogólnodostępne, często atrakcyjne krajobrazowo tereny będą służyć wszystkim mieszkańcom,

4. Ziemia rolnicza jako dobro publiczne, a w szczególności gleby dobrej jakości i przydatności rolniczej powinny być objęte zdecydowaną ochroną prawną, a ich użytkowanie rolnicze podtrzymywane, gdyż tworzą wówczas istotną wiązkę świadczeń na rzecz jakości środowiska, poprawy warunków życia i bezpieczeństwa żywnościowego. Aby działania te były efektywne powinny zostać wsparte dodatkowymi instrumentami pomocowymi, w tym ekonomicznymi ze szczebla regionu (Urzędów Marszałkowskich) lub/i samorządów miast (lub aglomeracji). Rolnictwo w miastach powinno być również wyraźniej dostrzeżone w nowej WPR aby uzyskało adresowane instrumenty wsparcia, a nie zapisy wykluczające czy ograniczające możliwości skorzystania z pomocy,
5. W krajach Europy Zachodniej od wielu lat bardzo istotny jest problem bezpieczeństwa żywnościowego największych metropolii. Tworzone są tam specjalne strategie, które przynajmniej częściowo mają uniezależnić miasta od „dalekich” dostaw żywności. W Polsce żadne z miast nie posiada takich strategii, a samorzady (i prezydenci) miast raczej nie mają świadomości potrzeby ich tworzenia. Należy zatem rozważyć aby w nowych, tworzonych przez MRiRW wojewódzkich strategiach rozwoju rolnictwa ująć dodatkowy punkt pt. „Bezpieczeństwo żywnościowe aglomeracji miejskich”,
6. Wzorem bogatych krajów europejskich, w tym dużych miast, także w Polsce w rolnictwie i gospodarstwach rolnych prowadzonych na terenach miejskich i podmiejskich, celem utrzymania funkcji, a nawet ich rozwoju powinno się wprowadzać różnorodne rozwiązania innowacyjne dotyczące sfery organizacji, produkcji, rynku, marketingu i nowej wielofunkcyjności. Stąd celowe wydaje się podjęcie prac w zakresie adaptacji sprawdzonych w Europie rozwiązań do warunków polskich, rozwinięcia strategii zarządzania rolnictwem miejskim, w tym specjalizacji, kooperacji i powiązań z lokalnym rynkiem, a także dywersyfikacji źródeł dochodów i wzbogacenia spektrum organizacji gospodarstw poprzez wprowadzenie nowych, adekwatnych kierunków produkcji.
7. Celowym wydaje się wypracowanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie utrzymania rolniczego użytkowania ziemi na terenach o zaawansowanej dezagrarnizacji produkcyjnej i zaniechanej uprawie płużnej. Jako przykład nowego alternatywnego podejścia do zagospodarowania skumulowanych (sąsiadujących) odłogowanych pól może być wprowadzenie zbiorowego wypasu owiec (czy kóz), zbioru biomasy na cele energetyczne, produkcji humusu, zinstytucjonalizowanego wykaszania odłogowych pól (działania

przejściowe), czy też ekonomiczne skłanianie właścicieli ziemi do jej oddawania w dzierżawę celem podtrzymania ich rolniczego użytkowania.

8. Ogrody działkowe w polskich miastach, zwłaszcza dużych i bardzo dużych tworzą bardzo istotne oazy ozdobnych i produkcyjnych terenów zielonych, których utrzymanie nie jest finansowane ze środków publicznych (podatków), lecz utrzymywane przez prywatnych użytkowników. Pełnią one funkcje środowiskowe, rekreacyjne, a nawet wyżywieniowe, stąd ich rola w miastach powinna być bardziej ceniona. Ich likwidacja wynikająca nawet z ważnych potrzeb ogólnospołecznych, np. rozbudowy infrastruktury technicznej (np. budowa drogi) lub społecznej (budowa przedszkola) każdorazowo powinna być kompensowana tworzeniem nowych ogrodów działkowych. Zupełnie nieakceptowalna jest natomiast sprzedaż ziemi, na której występują ogrody działkowe, prywatnym inwestorom, np. budującym nowe osiedla mieszkaniowe,
9. Problematyka miejskiego i podmiejskiego rolnictwa jest w Polsce od wielu dziesięcioleci zanedbywana, a rolnictwo na terenach zurbanizowanych i podlegających urbanizacji jest traktowane jako nieistotna, wygasająca, nieadekwatna, a nawet zupełnie niepotrzebna forma gospodarowania. Konieczne jest zatem podjęcie działań zmierzających do rozpropagowania w kraju istoty i idei miejskiego i podmiejskiego rolnictwa, w tym przedstawienie szerokiego spektrum korzyści wynikających z utrzymywania, a często także restytucji rolnictwa pełniącego funkcje ekonomiczne, środowiskowe i społeczne. Jego podtrzymanie będzie mieć zapewne pozytywny wpływ na ograniczenie konfliktów między rolnictwem podmiejskim, a napływową ludnością miejską.
10. Uczestnicy konferencji zwrócili uwagę na relatywnie małą bazę danych faktualnych, informacji i wiedzy naukowej dotyczącej rolnictwa miejskiego (i podmiejskiego). Stąd też istnieje potrzeba podjęcia badań o charakterze inwentaryzacyjnym, i prac studialnych dotyczące koncepcji jego podtrzymania, nowej wielofunkcyjności i adekwatności, zarządzania itp. Badania te powinny być wspierane resortowymi środkami finansowymi.

Przewodniczący Rady Programowej
Europejskiego Centrum Badawczego
Drobnych Gospodarstw Rolnych

Prof. dr hab. Wiesław Musiał

Dyrektor Europejskiego Centrum Badawczego
Drobnych Gospodarstw Rolnych

Prof. dr hab. Janusz Żmija